

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Auditdienst Rijk

Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2019-0000045196

Uw brief (kenmerk)

Bijlagen
1

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: Dienst ICT Uitvoering (DICTU)
Mw. drs. G.M. Keijzer-Baldé

A. Verklaring over de financiële overzichten 2018

Ons oordeel

Wij hebben de financiële overzichten 2018 van baten-lastenagentschap Dienst ICT Uitvoering (DICTU) van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat gecontroleerd. Naar ons oordeel geven deze financiële overzichten een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van baten-lastenagentschap DICTU op 31 december 2018, van de baten en lasten over 2018 en van de comptabele rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties over 2018 in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling agentschappen en de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019.

De financiële overzichten bestaan uit:

- de balans per 31 december 2018;
- de staat van baten en lasten over 2018;
- het kasstroomoverzicht over 2018;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen;
- de verantwoording over de comptabele rechtmatigheid van de baten, lasten en balansmutaties over 2018.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten'.

Wij zijn onafhankelijk van baten-lastenagentschap DICTU zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (VIO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Openbaarmaking

De ADR is de interne auditdienst van het Rijk. Onze rapporten zijn primair bestemd voor de opdrachtgevers met wie wij een opdracht zijn overeengekomen. De ministerraad heeft op 19 februari 2016 een beleidslijn vastgesteld voor het openbaar maken van rapporten van de ADR. Op grond daarvan zal de minister van Economische Zaken en Klimaat deze controleverklaring op of na verantwoordingsdag, 15 mei 2019, plaatsen op de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl).

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de financiële overzichten omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het directieverslag,
- de bedrijfsvoeringsparagraaf,
- de resultaatbestemming,
- en de gebeurtenissen na balansdatum.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- niet strijdig is met de financiële overzichten en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die is vereist op grond van de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder de Regeling agentschappen en de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de financiële overzichten of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de financiële overzichten. De leiding van het baten-lastenagentschap is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de financiële overzichten

Verantwoordelijkheden van de leiding van het baten-lastenagentschap voor de financiële overzichten

De leiding van het baten-lastenagentschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële overzichten die het vermogen, de baten en lasten en de comptabele rechtmatigheid getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften die zijn opgenomen in de Comptabiliteitswet 2016 en de daaruit voortvloeiende regelgeving, waaronder Regeling agentschappen en de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2019. In dit kader is de leiding van het baten-lastenagentschap verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die zij noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële overzichten mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de financiële overzichten

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een

controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van deze financiële overzichten nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

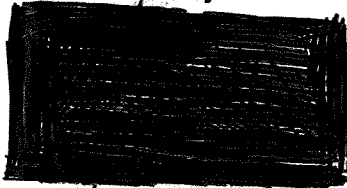
Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de financiële overzichten afwijkingen van materieel belang bevatten als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het baten-lastenagentschap;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het baten-lastenagentschap en de toelichtingen die daarover bij de financiële overzichten zijn opgenomen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de financiële overzichten en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de financiële overzichten een getrouw beeld geven van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de leiding van het van baten-lastenagentschap DICTU onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 19 maart 2019

Auditdienst Rijk

Auditmanager

INTERN JAARVERSLAG 2018
VAN AGENTSCHAP DIENST ICT UITVOERING
VAN HET MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN en KLIMAAT

19 maart 2019

INHOUDSOPGAVE

1	Inleiding	5
2	Directieverslag	6
3	Bedrijfsvoeringparagraaf	11
4	Jaarrekening 2018	14
4.1	Balans op 31 december 2018	14
4.2	Staat van baten en lasten over 2018	15
4.3	Kasstroomoverzicht over 2018	17
4.4	Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	18
4.5	Toelichting op de balans	20
4.6	Toelichting op de staat van baten en lasten	31
4.7	Toelichting op het kasstroomoverzicht	35
5	Overige gegevens	36
5.1	Controleverklaring	36
5.2	Resultaatbestemming	36
5.3	Gebeurtenissen na balansdatum	36

1 Inleiding

Algemeen

De Dienst ICT Uitvoering (DICTU) is als baten-lastenagentschap onderdeel van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) en is één van de grotere ICT-dienstverleners binnen de Rijksoverheid. DICTU ondersteunt de primaire processen van de ministeries van EZK en LNV, als ook de uitvoeringsorganisaties van deze ministeries. Daarnaast levert DICTU ICT-dienstverlening aan onderdelen van andere ministeries, bijvoorbeeld de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (BZK), de Inspectie Leefomgeving en Transport (I&W) en de Inspectie SZW (SZW). DICTU zoekt daarbij naar een evenwichtige balans tussen maatwerk en generieke oplossingen. DICTU stelt kwaliteit, betrouwbaarheid, continuïteit en informatieveiligheid centraal en maakt gebruik van moderne technieken en ontwikkelingen zoals cloud, mobile en big data.

Missie

"Partner in beleid, uitvoering en toezicht in een digitaliserende samenleving"

Kernwaarden: Betrouwbaar, klantfocus, kostenefficiënt en innovatief

DICTU hanteert vier kernwaarden:

- DICTU is betrouwbaar op het gebied van techniek en afspraken (robuust en beheerst waar noodzakelijk);
- DICTU is klantgericht door mee te denken hoe ICT kan helpen om de doelen van de opdrachtgever naar tevredenheid te realiseren;
- DICTU levert toegevoegde waarde door het bieden van veilige en passende dienstverlening tegen een goede prijs-kwaliteitverhouding;
- DICTU is innovatief door bij te dragen aan de vernieuwing van de primaire en secundaire processen van onze klanten (snel, wendbaar en – waar mogelijk – vernieuwend).

Feiten en cijfers

- Er werken ongeveer 1.400 mensen bij DICTU (zowel intern als extern personeel). Voornamelijk in de vestigingsplaatsen Den Haag, Assen en Zwolle, maar ook vaak bij opdrachtgevers in huis;
- DICTU beheert:
  - 13.000 werkplekken, 13.000 mobiele apparaten, 1.500 applicaties (waarvan 830 speciale bedrijfsapplicaties) en 3.300 servers;
  - Een twin datacenter in Groningen met dataverbindingen naar ongeveer 210 locaties in Nederland en een datacentrum in Amsterdam.
- DICTU monitort 24/7 de bedrijfskritische systemen die in beheer zijn;
- DICTU is ISO 27001 gecertificeerd voor informatiebeveiliging en volgt hiermee de Europese regelgeving voor betaalorganen.

2 Directieverslag

Belangrijke ontwikkelingen in 2018

Nieuwe hoofdstructuur

Door het vertrek van twee directieleden begin 2018 en vanwege de wens om het belang van cyber security te versterken, ontstond er behoefte aan een nieuwe hoofdstructuur waarin cyber security een prominente plek heeft. De nieuwe hoofdstructuur bestaat uit de directie Operatie [REDACTED], de nieuwgevormde directie Strategie & Cyber Security [REDACTED] en de directie Bedrijfsvoering [REDACTED]. Het directieteam wordt gecompleteerd door algemeen directeur Gerdine Keijzer-Baldé en directiesecretaris [REDACTED].

Daarnaast is in 2018 de governance structuur herzien en versterkt door de instelling van het Bestuurlijk Overleg en een Klantenadviesraad.

Veranderopgave DICTU 2021

DICTU streeft ernaar om in 2021 in samenspraak met zijn klanten anders te werken en op een andere manier georganiseerd te zijn. Aanleiding hiervoor zijn de uitdagingen die onze klanten hebben en die zich vertalen naar verwachtingen over de dienstverlening van DICTU. Voor deze andere manier van (samen)werken binnen DICTU betekent dit dat:

- we agile werken met multidisciplinaire teams;
- waarbij verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij de teams wordt neergelegd;
- en waarbij we eerder met de klant om tafel zitten om te spreken over verwachtingen en bij het formuleren van de klantwens adviseren over de beste oplossing.

In 2018 zijn de contouren van de streeforganisatie DICTU 2021 neergezet, waarbij is geformuleerd wat voor dienstverlener DICTU wil zijn, welke identiteit daarbij hoort, hoe de verschillende onderdelen van DICTU samenhangen in het 'Huis van DICTU', wat de 'Way of Work' van DICTU is en de daarbij gewenste omgangsvormen. De prioriteiten van DICTU 2021 zijn:

1. Agile werken en besturen binnen DICTU;
2. Meer op maat te maken basisdiensten dan volledig klantspecifieke oplossingen;
3. De basis op orde brengen, zoals het verbeteren van onze processen en het versterken van onze infrastructuur (voorwaarde voor 1 en 2).

Begin 2018 is een externe Quality Assurance Board ingesteld die reflecteert op en adviseert over verbeteringen in DICTU 2021 en deze prioriteiten.

1. Agile werken en besturen

In 2018 zijn de eerste stappen gezet richting Agile werken en besturen:

Werkwijze in de softwarevoortbrenging

Doel: Op basis van theorie en (externe) best practices in beeld brengen hoe werken met multidisciplinaire teams binnen DICTU vorm moet krijgen.

Resultaat: Het teamconcept voor softwarevoortbrengingsteams is opgetekend (zgn. consultatiedocument voor 'softwarevoortbrengingsteams') op basis van de ervaringen bij de teams TVS, e-cert.nl (client export), AGRO en TenderNed. Deze inzichten zijn aangevuld met best practices uit de markt en referentiebezoeken aan ING en het Kadaster.

Consultatie softwarevoortbrengingsteams

Doel: Ophalen van adviezen over de beoogde vormgeving van het teamconcept binnen de softwarevoortbrengingsketens.

Resultaat: Er zijn interne consultatiebijeenkomsten gehouden. De opgedane inzichten zijn omgezet in Q&A's en in een lijst van zaken gedefinieerd die in Q4 zijn beproefd (Proeftuin Software voortbrengingsteams) om te komen tot concretisering van een 'DICTU Way of Work'.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

2019-0000045196

Proeftuin Softwarevoortbrengingsteams -> Verbeterinitiatief adviestraject SWV

Doel: Inzicht verkrijgen in de huidige good-practices van geselecteerde ontwikkelteams; deze ervaringen optekenen en advies uitbrengen voor een brede implementatie van uniformere agile werkwijzen in 2019 binnen softwarevoortbrengingsteams.

Resultaat: Dit traject loopt tot en met januari 2019. De deliverables zijn dan:

- Inzicht in de good-practices van 21 thema's bij negen geselecteerde teams, aangevuld met interne en externe kennis en ervaring.
- Een implementatieadvies op basis van de good-practices van deze thema's en de eerdere resultaten uit "Samen Sterk" als startpunt voor brede implementatie in 2019.

Visueel management

Binnen DICTU is in 2018 Obeya¹ en Visual Management geïntroduceerd als sturingsinstrument voor DICTU 2021. In de Obeya komen strategie, portfolio, voortgang en belemmeringen samen.

Doel: Het doel van Obeya en visueel management is inzicht in de gezondheid van de organisatie van teamniveau tot DT-niveau.

Resultaat: In 2018 is op DT- en directieniveau visueel management ingericht via Obeya-borden en wekelijkse stand-up's.

2. Op maat te maken basisdiensten

Om wendbaarder en efficiënter te worden wil DICTU meer generieke basisdiensten (standaard oplossingen) beschikbaar krijgen die snel en eenvoudig ingezet kunnen worden bij onze klanten. Een voorbeeld hiervan is RijksZaak, waarmee we in 2018 belangrijke stappen hebben gezet. Ook is het bijbehorende conceptuele dienstenmodel ontwikkeld.

3. Basis op orde

Om de basis te verbeteren nam DICTU een aantal initiatieven:

- DICTU is in 2018 gestart met proeftuinen om veranderingen op kleine schaal te testen. De proeftuin Tenderboard en de proeftuin Strategisch accountmanagement zijn afgerond. De conclusie is dat hier vooralsnog geen organisatorische wijzigingen uit volgen. De resultaten van de proeftuinen zijn aangeboden aan de Ondernemingsraad. In 2018 is de proeftuin Aanpak en communicatie grote verstoringen gestart en afgerond om het incident/problem proces vanuit ketensamenwerking op het gebied van de communicatie bij verstoringen te verbeteren. De proeftuin heeft een evaluatie, conclusie en advies opgeleverd waarvan de opvolging van het advies een plek heeft gekregen in de lijn;
- DICTU heeft afspraken gemaakt met de CIO Office en Bestuursraad over meerjarige financiering, besturing en planning van ICT bij EZK/LNV;
- Bij tenminste twee klanten wordt strategisch accountmanagement gestart met gebruikmaking van opdrachtgeverstevredenheidsonderzoeken;
- DICTU heeft aan de hand van de LEAN-methode de meest urgente processen onder handen genomen en efficiënter gemaakt, zoals het inkoopproces;
- Er is een leiderschapstraject gestart om het management van DICTU mee te nemen in de ontwikkelingen die DICTU doormaakt op weg naar DICTU 2021;
- De sturingsinformatie binnen DICTU is sterk verbeterd.

DICTU 2021 in de lijn

Eind 2018 is DICTU 2021 in een nieuwe fase gekomen, van denken naar doen, door de verandering in de lijn te beleggen. De programma-organisatie is opgeheven en de directies zijn met hun teams verantwoordelijk gemaakt voor de realisatie van de veranderactiviteiten. De directeur Strategie & Cybersecurity voert regie op de uitvoering van de veranderactiviteiten, zodat de organisatie op koers blijft om de strategische organisatiedoelstellingen te realiseren.

De Directie Operatie is ingericht in de geest van de streeforganisatie (proeftuin Besturing Operatie) en kreeg vier divisies: 1-op-n diensten, Maatwerk, Infrastructuur en Ondersteunende ICT-diensten. Het

¹ Obeya is Japans voor 'grote kamer' of 'war room'.

Assistentie Rijk
Ministerie van Financiën
2018-000045196

doel van de proeftuin is de besturing en besluitvorming van de directie Operatie te versimpelen, de veranderopgave in de lijn te faciliteren en een stap te zetten richting de streeforganisatie.

Gedragsskenmerken 'Zo werkt DICTU'

Het beoogde DICTU van 2021 staat of valt met het naleven van afspraken. Hiervoor moet de hele organisatie investeren in houding en gedrag. In 2018 zijn, in vervolg op de eerder ingezette lijn, diverse initiatieven genomen om de gewenste cultuur en de gedragskenmerken uit 'Zo Werkt DICTU', dichterbij de medewerkers te brengen. Er zijn interactieve sessies en interventies gehouden tijdens bijeenkomsten zoals de Keek op de Week, diverse kaderdagen, heidagen, de medewerkersdag en het leiderschapstraject.

Financiële ontwikkelingen

DICTU financieel in control

In 2017 is DICTU door een externe partij financieel doorgelicht en zijn er aanbevelingen gedaan. Deze zijn in 2018 uitgewerkt in een plan van aanpak en opgenomen als activiteiten in het jaarplan van de directie Bedrijfsvoering (voorheen directie Financiën & Inkoop). Voorbeelden van activiteiten zijn de ontwikkeling van een nieuw kostprijsmodel met bijbehorend tarifieringsmodel, het verbeteren van de businesscase-methodiek, vermindering complexiteit van de financiële administratie en het verbeteren van het offerteproces.

Nieuw kostprijsmodel

DICTU heeft samen met een externe partij in 2018 een nieuw generiek kostprijsmodel ontwikkeld, op basis van *activity based costing*. In het nieuwe kostprijsmodel krijgen alle producten en diensten een plek in een gesloten systeem zodat volledigheid van toerekening geborgd is. Met behulp van een tool (Costperform) zijn alle begrote kosten toebedeeld aan de producten en diensten. In 2019 neemt DICTU het nieuwe kostprijsmodel in gebruik. Medio 2019 baseert DICTU de tarieven 2020 op het nieuwe kostprijsmodel.

Verbeteren business case-methodiek

De directie Bedrijfsvoering ondersteunt de overige directies bij het opstellen en beoordelen van business cases. Daarnaast ontwikkelt de directie Bedrijfsvoering een uniform format voor een business case en randvoorwaarden zoals wanneer een business case moet worden opgesteld. Begin 2019 wordt het format definitief vastgesteld en worden investeringen langs deze lijn beoordeeld.

Vermindering complexiteit financiële administratie

In 2017 is een start gemaakt met het terugdringen van het aantal memoriaalboekingen (handmatige cijfercorrecties). In 2018 is het aantal memoriaalboekingen in de financiële administratie nog verder teruggebracht door verbeteringen in het boekingsproces, zodat de complexiteit van de administratie is afgenomen.

Verbetering offerteproces

Door middel van een LEAN-traject is het offerteproces verbeterd. Doel is om het offerteproces te verkorten en daarmee het starten van een project zonder goedkeuring van de klant te beperken. Een van de verbeteringen is het vervangen van de natte handtekening door een goedkeuring per mail. Dit verkort de doorlooptijd van het offerteproces aanzienlijk.

Begrotingsverloop in 2018

Medio december 2017 heeft DICTU de eigenaar en de directie FEZ geïnformeerd dat de begroting 2018 van DICTU een tekort liet zien. DICTU heeft de eigenaar gevraagd om vooruitlopend op de Voorjaarsnotabesluitvorming het uitvoeringsjaar 2018 te mogen starten met een exploitatietekort van € 9,4 mln. De eigenaar heeft aan DICTU akkoord gegeven om 2018 te starten met een niet-sluitende begroting en om te starten met het maken van kosten op de posten waarop een tekort werd voorzien. In februari heeft DICTU voor de allocatieve weging hiervoor een claim ingediend. Deze claim is in april 2018 door de Bestuursraad toegekend.

De omzet viel in 2018 een stuk hoger uit dan voorzien bij het opstellen van de begroting. Bij 1^e en 2^e suppletore begroting heeft DICTU de Tweede Kamer hierover geïnformeerd.

Betaling facturen

DICTU betaalt, conform EZK-beleid, inkomende handelsfacturen binnen 30 dagen. Aan de hand van analyses van de brondocumentatie kan het volgende worden geconcludeerd:

- In 2018 is 98,4% van de facturen binnen 30 dagen betaald. Dit is boven de norm van 95% en een verbetering t.o.v. 2017 (97,5%).
- In 2018 is de gemiddelde doorlooptijd per factuur 13,7 dagen. Dit is een sterke daling t.o.v. 2017 (28,6 dagen).

Overige ontwikkelingen

Huisvesting DICTU

DICTU is in Den Haag gehuisvest in B73, Centre Court en het Beatrixkwartier. Begin 2019 verhuizen de medewerkers in het Beatrixkwartier naar B73. In Assen is DICTU gehuisvest in Mandemaat 1 en 3. Een geplande verbouwing van Mandemaat 3 in Assen liep wegens aanbestedingsperikelen vertraging op. Daarnaast was DICTU genoodzaakt Mandemaat 1 in Assen te verlaten, vanwege de aanleg van een tunnel direct naast het gebouw. Om voldoende werkplekken te creëren is een eerder afgestoten deel van Mandemaat 3 daarom provisorisch weer in orde gemaakt en is een deel van DICTU medio 2018 verhuisd naar het naastgelegen NAM-gebouw. Daarmee is vooralsnog een stabiele situatie gecreëerd totdat de verbouwing van Mandemaat 3 eind 2021 gereed is.

Verambtelijking

DICTU levert een grote inspanning om externen te verambtelijken om kennis en kunde in eigen huis te halen en om kosten te verminderen. Eind december 2018 waren er bij DICTU 741 interne fte tegenover 696 externe fte in dienst. In 2018 is er netto 74 fte verambtelijkt. De kosten voor eigen personeel zijn als gevolg hiervan gestegen. Doordat in 2018 naast de verambtelijking een vergelijkbare groei in het aantal externen was, is de verhouding tussen ambtenaren en inhuur (52:48) niet gewijzigd. De groei van het personeel komt o.a. door het eigen beheer van de Cloud Werkplek en door de beëindiging van een raamovereenkomst voor applicatieontwikkeling. Hierdoor voert DICTU meer werkzaamheden zelf uit in plaats van dat het deze uitbested, met als gevolg een verschuiving van materiële kosten naar personele kosten.

Informatiebeveiligingsmaatregelen Cloud

Eind 2017 heeft het directieteam besloten om de migratie van applicaties naar de DICTU Cloud te pauzeren. Door een gewijzigd dreigingsbeeld en een nieuwe categorie cyberaanvallen waren aanvullende IB-maatregelen noodzakelijk. Sindsdien heeft het programma 'IB-maatregelen Cloud' een juiste architectuur opgesteld en worden de benodigde maatregelen geïmplementeerd. De implementaties worden begin 2019 afgerond, waarna de migratie van de applicaties naar de DICTU Cloud weer kan worden hervat.

Hercertificeringsaudit Informatiebeveiligingsmanagementsysteem

In 2018 heeft DICTU een volledige hercertificeringsaudit voor het informatiebeveiligingsmanagementsysteem met goed gevolg doorstaan. Het ISO27001-certificaat is hiermee behouden, wat aangeeft dat DICTU een betrouwbare ketenpartner is die de informatiebeveiliging goed geregeld heeft.

Nieuwe dienstverlening

RijksZaak

RijksZaak biedt zaakgericht werken dienstverlening aan klantorganisaties binnen de Rijksoverheid. Zaakgericht werken is een belangrijke ontwikkeling binnen de Rijksoverheid. Het koppelt alle informatie over de behandeling van een zaak en maakt deze informatie eenvoudig en digitaal toegankelijk voor betrokkenen. In samenwerking met Agentschap Telecom (EZK) en Inspectie

Gezondheidszorg en Jeugd (VWS) heeft DICTU de 1-op-n dienstverlening ontwikkeld die in april 2018 heeft geresulteerd in het product RijksZaak Basisdienst.

RijksZaak is met name geschikt voor Rijksorganisaties die behoefte hebben aan standaardsystemen en helpt het primaire proces optimaal in te richten met de nieuwste technologie. Het stelt organisaties in staat om de kwaliteit en doorlooptijd van processen beter te bewaken. Ook maakt RijksZaak het eenvoudig om snel en doeltreffend in te spelen op nieuwe wet- en regelgeving en om mee te bewegen met ontwikkelingen in de omgeving. Burgers en bedrijven kunnen met RijksZaak de afhandeling van zaken eenvoudiger en beter volgen.

De samenwerking met klantorganisaties heeft in 2018 geresulteerd in implementaties voor uitvoeringsorganisaties en agentschappen binnen de ministeries VWS, J&V en EZK. De komende jaren wil DICTU RijksZaak verder ontwikkelen en implementeren bij klanten.

Cloud Werkplek

Een van de grootste uitdagingen voor DICTU in 2018 was de introductie van de Cloud Werkplek. De Cloud Werkplek is een generieke werkplekomgeving die het mogelijk maakt om plaats en apparaat onafhankelijk te werken. Hierdoor kan een medewerker overal en altijd beschikken over gegevens en applicaties.

Dit volledig nieuwe werkplekconcept is de opvolger van de VKA-werkplek, die uit 2009 stamt en is ontwikkeld op inmiddels verouderde technologie. Waar de VKA-werkplek beheerd werd door een externe partij, wordt de Cloud Werkplek volledig ontwikkeld en beheerd door DICTU zelf. Het opbouwen vanaf de basis van een Cloudomgeving is een intensieve opgave geweest.

DICTU is in 2018 als eerste succesvol overgegaan op de Cloud Werkplek. Snel daarna volgden het Kerndepartement EZK/LNV, Nationaal Coördinator Groningen (NCG) en Staatstoezicht op de Mijnen (SodM). Eind 2018 zijn in totaal 6.800 gebruikers gemigreerd. De rest van de ca. 13.000 gebruikers volgt begin 2019. Cloud Werkplek-gebruikers waren al vanaf het begin tenminste even tevreden als VKA-gebruikers en inmiddels scoort de tevredenheid hoger.

3 Bedrijfsvoeringparagraaf

In de bedrijfsvoeringsparagraaf wordt verantwoording afgelegd over de rechtmatigheid van financiële transacties, het financieel en materieel beheer en overige aspecten van de bedrijfsvoering.

Rechtmatigheid

Comptabele Rechtmatigheid

Comptabele rechtmatigheid houdt in dat een financiële transactie waarvan de uitkomst in het jaarverslag wordt verantwoord in overeenstemming is met de begrotingswetten en met de in de internationale regelgeving, Nederlandse wetten, algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen opgenomen bepalingen die de uitkomst van de financiële transactie beïnvloeden.

Borging van naleving fiscale regelgeving

Dienstonderdelen zijn verantwoordelijk voor naleving van fiscale wet- en regelgeving. DICTU heeft in samenwerking met FEZ de positie bepaald aangaande de BTW en VpB. Hieruit is voortgekomen dat DICTU geen VpB-verplichtingen heeft maar wel een BTW-verplichting. Maandelijks wordt gecontroleerd of voor bestaande en nieuwe klanten de fiscale positie is veranderd door een check of de juridische status is veranderd of dat de klant 'is verschoven' binnen de Rijksoverheid. Ook wordt het ZBO register geraadpleegd. Als de positie is veranderd, dan wordt daar in de aangifte rekening mee gehouden.

Risicodossiers

Het financieel en materieel beheer van DICTU is gericht op het voorkomen van onrechtmatigheden. Via een PDCA-cyclus volgt DICTU nauwlettend het inkoopproces. Per kwartaal wordt in een inkoopactieplan inzichtelijk gemaakt welke dossiers als risicovol zijn te beschouwen. Voor deze dossiers zet DICTU in op een oplossing die de kortste route naar een rechtmatige oplossing in zich heeft, maar waarbij de continuïteit van de bedrijfsvoering voor een periode moet worden overbrugd. Per 31 december 2018 kent DICTU onrechtmatigheden die, volgens de Rijksbegrotingsvoorschriften 2019, ruim binnen de rapporteringstoleranties van 2% vallen.

Financieel en materieel en overige aspecten van bedrijfsvoering

Verbeteracties 2018

In het auditrapport 2017 had de ADR twee lichte en één gemiddelde bevinding op de volgende onderwerpen:

- 1) *Beheer geautomatiseerde omgeving, inclusief toegangsautorisaties (lichte bevinding)*
  - i) Er is risico op onrechtmatige betalingen door onvolkomenheden in het betaalpakket van de huisbankier en door het toekennen van onbeperkte rechten aan beheerders.
- 2) *Verkopen en ontvangsten (lichte bevinding)*
  - Projectbeheer: Opdrachten starten voordat opdrachtbevestigingen zijn getekend. Dit leidt tot disputen en discussies over afspraken.
  - Een ongewenste situatie voor goed financieel beheer is dat de projectadministratie voor wat betreft de kosten, substantieel afwijkt van de financiële administratie (grootboek). De complexiteit van deze administratie wordt veroorzaakt door de zeer vele keuzeopties van kostendragers, projectsjablonen, programma's, etc. die de resultaat- en kostprijsanalyse van producten en diensten en dienstverleningsovereenkomsten ingewikkeld maken. Om deze complexiteit te verminderen is het noodzakelijk om bij de bron beter de kosten te boeken waardoor de verschillen tussen grootboek (GB) en de projectadministratie (PA) kleiner worden (niet bestaan) en beter te verklaren zijn en correcties in de projectadministratie achteraf niet nodig zijn.

3) Materieelbeheer (gemiddelde bevinding)

- In 2017 heeft DICTU wederom niet voldaan aan de Regeling Materieel Beheer 2006. Dit geeft risico's voor de juiste activa- en voorraadadministratie. Door het ontbreken van een kantoorvoorraadadministratie (soll-positie) is de telling (ist-positie) hier niet op aan te sluiten.

In 2018 is als volgt opvolging gegeven aan de bevindingen uit het auditrapport 2017:

1) Beheer geautomatiseerde omgeving, inclusief toegangsautorisaties

- i) DICTU heeft in 2018 tests uitgevoerd op de Auditvault. Uit de tests blijkt dat wijzigingen die worden gemaakt tijdens uitval van de Auditvault, worden geregistreerd en gerapporteerd in de eerstvolgende rapportage van de Auditvault. Er is daarmee aantoonbaar geen sprake meer van ongeoorloofd gebruik van autorisaties. Daarnaast voert DICTU nog steeds extra steekproefcontroles op zijn betalingen uit.

2) Verkopen en ontvangsten

- i) In de eerste 6 maanden van 2018 is er een Lean Six Sigma traject opgestart rondom het offerteproces, waarbij het voorkomen van het starten van opdrachten voordat een opdrachtbevestiging is getekend is meegenomen. DICTU heeft een aantal veranderingen doorgevoerd, waardoor DICTU op dit punt is verbeterd, zoals het vervangen van de natte handtekening door een goedkeuring per mail. Daarnaast stelt DICTU voor kleine opdrachten geen offertes meer op, maar doet DICTU een opdrachtbevestiging per mail. Door deze maatregelen wordt de looptijd van het offerte proces aanzienlijk verkort en is er eerder een opdrachtbevestiging van de klant. Hierdoor loopt DICTU minder risico op disputen en discussies over afspraken.
- ii) De aansluiting tussen GB en PA was moeilijk te maken door het grote aantal memoriaalboekingen. Deze memoriaalboekingen waren nodig omdat de dekking van In-/ uitgeleende externen (uren x tarief), zonder BTW verliep. DICTU heeft in 2018 aanpassingen gedaan in eBS waardoor het aantal memoriaalboekingen is teruggebracht met circa 100.000 per jaar (meer dan 90% van het totaal aantal memoriaalboekingen). Daarnaast is het aantal memoriaalboekingen gereduceerd doordat het mogelijk is geworden om vooruitbetaalde kosten met behulp van functionaliteit 'multiperiod accounting' op projecten te boeken. Door deze maatregelen is de administratie vereenvoudigd en het boeken van de kosten stabiel geworden. Hierdoor is de administratie minder complex en is de aansluiting tussen GB en PA sterk vereenvoudigd en beter aan te tonen. Op een aantal momenten in het jaar heeft de Bedrijfsadministratie een aansluiting gemaakt tussen de kosten in het GB en de PA. Waarbij de verschillen als gevolg van memoriaalboekingen, afschrijvingskosten, etc., worden aangesloten en verklaard.

3) Materieelbeheer

- i) DICTU is in 2018 gestart om alle Cloud Werkplek items in de content managementdatabase (CMDB) "Topdesk" te registreren. Het registreren van de werkplek items in een CMDB is voorwaarde om het materieel goed te registreren en beheren. Het is de bedoeling dat ieder item in het kader van de werkplek een uniek Topdesk ID nummer krijgt. Dit ID-nummer wordt toegevoegd aan de activa administratie (Oracle eBS), zodat ieder item in Topdesk is te herleiden naar een uniek activa item. Daarmee is het mogelijk de activa administratie qua items en boekwaarde synchroon te laten lopen met de CMDB, waarin de items staan die feitelijk in beheer en gebruik zijn.

De voortgang van het koppelen van werkplekitems uit de CMDB aan de activa administratie wordt gevolgd aan de hand van een KPI. DICTU begon het jaar met 0% gekoppelde items en is het jaar geëindigd met 58% gekoppelde items. Een goede prestatie gelet op de vertragingen rond de uitrol van de Cloud Werkplek en de problemen die DICTU heeft gehad met de registratie en het wisselen van logistieke partner. Door deze wisseling zijn niet alle items in

Auditeurs Rijk
Ministerie van Financiën
2019-0000045196

2018 tijdig in Topdesk geregistreerd. Er is een aparte taskforce ingesteld om zorg te dragen dat begin 2019 alle Cloud Werkplek items in Topdesk staan geregistreerd.

In 2018 is de focus gelegd op het koppelen van nieuwe items, maar er heeft ook opschoning plaatsgevonden op de bestaande activa items die aantoonbaar niet meer in gebruik zijn. Dit zal in 2019 worden voortgezet. Op het moment dat de Cloud Werkplek bij alle onderdelen is uitgerold en oude werkplekitems zijn afgevoerd, kunnen deze uit de activa administratie worden verwijderd. Daarmee zal het percentage gekoppelde CDMB items aan de activa administratie, in 2019 verder stijgen.

Verbetertraject Oracle eBS

DICTU maakt net als alle andere diensten van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat al enkele jaren gebruik van ORACLE eBS ten behoeve van de financiële administratie. Een aantal initiële inrichtingskeuzes bij DICTU heeft bij nader inzien niet goed uitgedaan, waardoor er een onevenredige inspanning moet worden geleverd (bijv. grote volumes memoriaalboekingen) om een valide cijferbeeld te presenteren. In 2017 is daarom een verbeterproject eBS gestart welke in 2018 is gecontinueerd.

De belangrijkste resultaten die in de loop van 2018 zijn opgeleverd:

- Oplossen van BTW-problematiek met als resultaat een stabielere administratie en ca. 100.000 memoriaalboekingsregels per jaar minder;
- Vooruitbetaalde kosten kunnen voortaan op projecten worden geboekt. Dit leidt tot verbeterd inzicht in de projectkosten en tot betere aansluiting tussen grootboek en projecten;
- Beter onderscheid tussen materiële en immateriële vaste activa op AIA-projecten;
- In gebruik nemen van de Inningenmodule, zodat per factuur de status van de verkoopfacturen beter te volgen is;
- Anonimiseren van data ten behoeve van Hoog beveiligd, zodat medewerkers niet herleidbaar zijn naar HB-klanten, -projecten en -orders;
- Beperken van het raadplegen van factuurgegevens in verband met AVG;
- Diverse kleine tijdkaartaanpassingen;
- Toevoegen en beschikbaar maken van diverse informatieelden en KPI velden voor Bureau Ondersteuning ten behoeve van rapportagedoeleinden;
- Uniformering van de regelsomschrijving in het grootboek, waardoor deze meer en consistentere informatie bevat. Gevolg hiervan is dat het inzicht in de mutaties op grootboekniveau vergroot wordt.

Nog lopende verbeteringen zijn:

- Versnelling van het facturatieproces door een reductie van het aantal goedkeurstappen;
- Automatische verwerking van HR gegevens van met name inhuur;
- Verbetering van het interface tijdschrijven voor het tijdig betalen van uren van externen.

DICTU kan niet alle gewenste verbeteringen doorvoeren omdat de huidige versie van ORACLE eBS te laag is. Pas als er een upgrade naar een hogere versie heeft plaatsgevonden kan DICTU dit oppakken.

De belangrijkste wensen zijn:

- De verschillende projecten op één verzamelstuk naar de klanten uit kunnen factureren;
- Tijdkaart aanpassingen, waaronder gewenste layout verbeteringen;
- Een harde limiet op de projectkosten.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

2019-0000045196

4 Jaarrekening 2018

4.1 Balans op 31 december 2018

Bedragen in € 1.000	31-12-2018	31-12-2017
Activa		
Immateriële vaste activa	37.778	51.324
Materiële vaste activa	43.848	28.655
- Installaties en inventarissen	36.183	23.608
- Overige materiële vaste activa	7.665	5.047
Vlottende activa	73.136	62.595
- Debiteuren	33.757	28.335
- Overige vorderingen en overlopende activa	19.953	15.066
- Liquide middelen	19.426	19.194
Totaal activa	154.762	142.574
Passiva		
Eigen vermogen	7.978	5.802
- Exploitatiereserve	5.802	1.392
- Onverdeeld resultaat	2.176	4.410
Vorzieningen	1.000	1.514
Langlopende schulden	56.272	60.260
- Leningen bij het Ministerie van Financiën	56.272	60.260
Kortlopende schulden	89.512	74.998
- Crediteuren	12.141	7.711
- Overige schulden en overlopende passiva	77.371	67.287
Totaal passiva	154.762	142.574

De individuele balansposten worden toegelicht in paragraaf 4.5

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

2019-0000045196

4.2 Staat van baten en lasten over 2018

Bedragen in € 1.000	(1) Oorspronkelijk vastgestelde begroting	(2) Realisatie 2018	(3)=(2)-(1) Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting	Realisatie 2017
Baten				
Omzet moederdepartement EZK/LNV	204.337	240.425	36.088	239.781
Omzet overige departementen	33.896	44.349	10.453	42.300
Omzet derden	108	288	180	1.262
Vrijval voorzieningen	0	832	832	0
Totaal baten	238.341	285.894	47.553	283.343
Lasten				
Apparaatskosten	215.305	252.920	37.615	258.790
- Personele kosten	124.392	158.572	34.180	151.611
<i>waarvan eigen personeel</i>	67.335	61.018	-6.317	54.442
<i>waarvan externe inhuur</i>	990	97.254	96.264	96.880
<i>waarvan overige personele kosten</i>	56.067	300	-55.767	289
- Materiële kosten	90.913	94.348	3.435	97.231
<i>waarvan apparaat ICT</i>	32.813	36.484	3.671	40.285
<i>waarvan bijdrage aan SSO's</i>	15.050	13.561	-1.489	12.237
<i>waarvan overige materiële kosten</i>	43.050	44.303	1.253	44.709
Rentelasten	100	8	-92	53
Afschrijvingskosten	21.636	25.737	4.101	18.521
- Immaterieel	6.836	14.435	7.599	11.448
- Materieel	14.800	11.302	-3.498	7.073
Boekverlies activa	0	3.307	3.307	9.948
Overige lasten	1.300	1.746	446	1.569
- Dotaties voorzieningen	1.300	1.746	446	1.569
Totaal lasten	238.341	283.718	45.377	278.933
Saldo van baten en lasten	0	2.176	2.176	4.410

Algemeen

DICTU heeft de afgelopen jaren een sterke groei doorgemaakt welke nog niet in de meerjarenontwerpbegroting was verwerkt. De afgelopen jaren heeft DICTU de Tweede Kamer over deze groei via de eerste en tweede suppletioire geïnformeerd. Vanaf 2019 zit deze groei ook in de ontwerpbegroting, waardoor de begroting en de realisatie meer in lijn met elkaar zullen zijn. Het verwachte omzet- en kostenniveau in de tweede suppletioire bedroeg € 282 mln.

Toelichting op de baten

De omzet op totaal niveau ligt € 47,6 mln. boven de begroting, waarbij vooral de omzet vanuit het moederdepartement € 36,1 mln. boven de begroting ligt. De groei van de omzet moederdepartement komt met name door een grotere vraag naar dienstverlening voor informatiebeveiliging, implementatie en het beheer van de Cloud Werkplek en infrastructuur. Het implementatie gedeelte van de Cloud Werkplek heeft een incidenteel karakter en zal in de eerste helft van 2019 afgerond zijn.

De omzet overige departementen is € 10,5 mln. hoger ten opzichte van de begroting. De hogere omzet bij overige departementen komt met name door de implementatie van Zaak Gericht Werken

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-000005/5/6
[Handwritten signature]

(RijksZaak) bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (VWS) en de Raad voor Strafrechttoepassing en Jeugdbescherming (J&V).

DICTU levert in principe geen diensten aan derden. Een uitzondering is Staatsbosbeheer, waarvan de omzet in lijn van 2017 is, maar hoger dan begroot. Dit is het gevolg van enkele incidentele opdrachten die niet waren begroot.

Toelichting op de lasten

DICTU heeft de aanpassing van de richtlijn externe Inhuur in de Rijksbegrotingsvoorschriften 2018 doorgevoerd. Hierbij wordt inhuur voor onderhoud en beheer van ICT-systemen verantwoord onder externe inhuur en niet meer onder overige personele kosten. Deze richtlijn was nog niet in de begroting verwerkt, waardoor er een verschuiving tussen de posten externe inhuur en overige personele kosten zichtbaar is.

De totale personele kosten stijgen met € 34,2 mln. ten opzichte van de begroting. De gestegen personele kosten hangen samen met extra inzet van capaciteit op het gebied van informatiebeveiliging en de uitrol en beheer van de Cloud Werkplek. Hiervoor wordt met name een (tijdelijk) beroep gedaan op externe inhuur. De daling bij de post eigen personeel wordt veroorzaakt doordat het langer duurt dan verwacht om vacatures voor specialistische ICT-functies te vervullen. Ondanks deze tegenvaller op de verwachting is DICTU er wel in geslaagd om haar ambtenarenbestand ten opzichte van 2017 met 57 fte te laten groeien. Hierdoor wordt de doelstelling om meer kennis binnen het ambtenarenbestand te borgen gehaald.

In de materiële kosten vindt een verschuiving plaats als gevolg van de overgang van de huidige werkplek naar de Cloud Werkplek. De huidige werkplek wordt onderhouden en beheerd door een externe leverancier die onder de post *waarvan apparaat ICT* wordt verantwoord. De Cloud Werkplek wordt door DICTU zelf beheerd en onderhouden, waardoor de eigen materiële kosten en aangeschafte licenties zijn toegenomen, die onder de post *waarvan overige materiële kosten* wordt verantwoord. Als gevolg hiervan neemt de post *waarvan apparaat ICT* af.

De afschrijvingskosten zijn € 4,1 mln. hoger dan begroot. In de begroting zijn de immateriële en materiële afschrijvingslasten abusievelijk omgewisseld. Hiermee rekening houdend, zijn met name de materiële afschrijvingen gestegen ten opzichte van de begroting, wat het gevolg is van de uitrol van de Cloudwerk. Met deze uitrol zijn veel nieuwe devices uitgeleverd, zoals laptops en monitoren.

DICTU heeft in 2018 de balans beoordeeld en hiervoor de activawaarde verminderd met € 3,3 mln., vorig jaar was dit € 9,9 mln.

Het resultaat van DICTU over het jaar 2018 is € 2,2 mln. positief.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2018-0000045196

4.3 Kasstroomoverzicht over 2018

Bedragen in € 1.000

	(1) Oorspronkelijk vastgestelde begroting	(2) Realisatie 2018	(3)=(2)-(1) Verschil realisatie en oorspronkelijk vastgestelde begroting
1. Rekening-courant RHB op 1 januari 2018 + stand depositorekeningen	6.971	19.194	12.223
Totaal ontvangsten operationele kasstroom (+)	238.341	274.803	36.462
Totaal uitgaven operationele kasstroom (-/-)	-216.705	-245.005	-28.300
2. Totaal operationele kasstroom	21.636	29.798	8.162
Totaal investeringen (-/-)	-35.000	-30.583	4.417
Totaal boekwaarde desinvesteringen (+)	0	3.307	3.307
3. Totaal investeringskasstroom	-35.000	-27.276	7.724
Eenmalige uitkering aan moederdepartement (-/-)	0	0	0
Eenmalige storting door moederdepartement (+)	0	0	0
Aflossingen op leningen (-/-)	-22.900	-24.440	-1.540
Beroep op leenfaciliteit (+)	35.000	22.150	-12.850
4. Totaal financieringskasstroom	12.100	-2.290	-14.390
5. Rekening-courant RHB op 31 december 2018 + stand depositorekeningen (=1+2+3+4)	5.707	19.426	13.719

Het kasstroomoverzicht wordt nader toegelicht in paragraaf 4.7.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-00004516
R

4.4 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

DICTU heeft de jaarrekening 2018 opgesteld in overeenstemming met artikel 18 en paragraaf 7 van de Regeling agentschappen. Hierbij zijn de modellen en de toelichtingen daarop uit de Rijksbegrotingsvoorschriften 2019 van (overeenkomstige) toepassing. Deze regelgeving heeft DICTU verbijzonderd in een Accounting Manual.

Balans

Immateriële en materiële vaste activa

De waardering van vaste activa geschiedt tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, onder aftrek van de cumulatieve afschrijvingen en eventuele opgetreden waardeverminderingen. Afschrijving geschiedt volgens de lineaire methode, op basis van de verwachte economische levensduur van de vaste activa.

Kosten van ontwikkeling

De kosten van ontwikkeling worden geactiveerd onder immateriële vaste activa indien voldaan is aan de daaraan gestelde voorwaarden ter zake van de technische, commerciële en financiële haalbaarheid. De kosten van ontwikkeling omvatten alle uitgaven die direct kunnen worden toegerekend aan de ontwikkeling van het immateriële actief. De kosten omvatten:

- de uitgaven voor verbruikte materialen en diensten bij het vervaardigen van het actief;
- de loon-, salaris- en andere personeelskosten die direct zijn toe te rekenen aan het vervaardigen van het actief;
- alle overige kosten die direct zijn toe te rekenen aan het vervaardigen van het actief.

De kosten van ontwikkeling worden afgeschreven naar gelang de verwachte gebruiksduur met een maximum van vijf jaar.

Debiteuren

Debiteuren zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, onder aftrek van voorzieningen wegens vermoedelijke oninbaarheid.

Nog te ontvangen, liquide middelen, crediteuren en overige schulden en overlopende passiva

Nog te ontvangen, liquide middelen, crediteuren en overige schulden en overlopende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Leningen bij het Ministerie van Financiën

Leningen bij het Ministerie van Financiën zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Langlopende leningen met een looptijd van minder dan één jaar, waaronder de aflossingsverplichtingen voor komend jaar, zijn verantwoord onder *Overige schulden en overlopende passiva*.

Baten

Omzet moederdepartement, overige departementen en derden

Omzetten in het boekjaar worden verantwoord ongeacht of ze tot ontvangsten in het boekjaar hebben geleid. De in rekening gebrachte tarieven, die zijn gebaseerd op de kostprijzen, zijn op 20 juli 2016 door de eigenaar van DICTU vastgesteld en gelden voor 2017 en 2018. In december 2017 heeft een loon- en prijsbijstelling van de tarieven plaatsgehad. Deze aanpassing is goedgekeurd door de eigenaar op 4 januari 2018. In april 2018 zijn de Cloud Werkplektarieven berekend en goedgekeurd door de eigenaar.

DICTU is verantwoordelijk voor de levering van hardware en software, de ontwikkeling van ICT, het functioneel en technisch beheer van ICT-systemen, de ICT-infrastructuur en andere ICT-diensten. DICTU belast deze kosten tegen kostprijs door aan de betreffende directies en diensten van het Ministerie van Financiën, EZK en LNV.

Ministerie van Financiën
2019-000045196

Rentebaten

Rentebaten worden tijdsevenredig in de staat van baten en lasten verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost, indien hun bedrag bepaalbaar is en hun ontvangst waarschijnlijk.

Lasten

Algemeen

Lasten van het boekjaar worden verantwoord ongeacht of ze tot uitgaven in het boekjaar hebben geleid. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervóór vermelde grondslagen voor waardering en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben. (Voorzienbare) verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar worden in acht genomen indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden en verder wordt voldaan aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen.

Rentelasten

Rentelasten worden toegerekend aan de opeenvolgende verslagperioden naar rato van de resterende hoofdsom. Periodieke rentelasten en soortgelijke lasten komen ten laste van het jaar waarover zij verschuldigd worden.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-0000045196

4.5 Toelichting op de balans

Immateriële vaste activa

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Software ontwikkeling (AIA)	1.558	23.980
Software	23.646	6.510
Licenties	12.574	20.834
Totaal immateriële activa	37.778	51.324

Het verloop van de immateriële vaste activa is weergegeven in de volgende tabel.

Bedragen in € 1.000	Software Ontwikkeling (AIA)	Software	Licenties	Totaal
Aanschafprijs 1 januari	23.980	33.793	45.899	103.672
cumulatieve afschrijvingen	0	-27.282	-25.065	-52.347
Boekwaarde 1 januari	23.980	6.511	20.834	51.325
Mutaties:				
Investerings	4.345	0	4.321	8.666
Activerings	-21.445	18.538	3.808	901
Herindelen	-3.798	18.921	-18.921	-3.798
Af: Buitengebruikstelling	0	-29.778	-5.927	-35.705
Correcties 2018	-1.780	-519	703	-1.596
Correcties 2017	256	0	2.200	2.456
Totaal Aanschaf	-22.422	7.162	-13.816	-29.076
Mutaties:				
Af: Afschrijvingen in de WenV	0	-10.280	-4.155	-14.435
Bij: Buitengebruikstelling	0	29.778	2.620	32.398
Herindelen	0	-9.269	9.291	22
Correcties 2017	0	-256	-2.200	-2.456
Totaal Afschrijvingen	0	9.973	5.556	15.529
Aanschafprijs 31 december	1.558	40.955	32.083	74.596
Cumulatieve afschrijvingen	0	-17.309	-19.509	-36.818
Boekwaarde 31 december	1.558	23.646	12.574	37.778

Investerings

Software Ontwikkeling

Er is voor € 4,3 mln. geïnvesteerd in activa in aanbouwprojecten. In deze post is het aandeel van de Cloud Werkplek € 2,4 mln. en van Infrastructuur € 1,7 mln., waarvan € 1,3 mln. aan de Cloud is besteed. Daarnaast is er nog een post diversen van € 1,0 mln., waarvan de ontwikkeling van RijksZaak de grootste post is.

Licenties

Er is voor € 4,3 mln. geïnvesteerd in Licenties. Deze post bestaat met name uit de ontwikkeling van de Toegang Verlening Service (€ 2,6 mln.) en de inkoop van Splunk licenties (€ 1,0 mln.)

Activerings

De post Software ontwikkeling (AIA) is sterk gedaald in 2018. Dit is met name het gevolg van het gebruik nemen van de Cloud Werkplek. Op het moment dat wij zelf ontwikkelde activa activeren dan

2018-0000045196
 Ministerie van Financiën

verschuift dit van Software ontwikkeling naar Software, wat tevens de reden is dat de post Software gestegen is.

Buitengebruikstellingen en correcties

DICTU heeft in 2018 de balans beoordeeld en hierbij is een aantal activa items buitengebruik gesteld. Met name de post licenties is gedaald, als gevolg van het buitengebruikstellen van activa items van voor 2018 van Toegang Verlening Service (€ 2,5 mln.) en BOS (€ 0,6 mln.). Verder is er nog een aantal correcties doorgevoerd op de activa, waaronder het in de bronsystemen verwerken van de mutaties uit 2017.

Materiële vaste activa

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Installaties en inventarissen	36.183	23.608
Overige materiële vaste activa	7.665	5.047
Totaal materiële activa	43.848	28.655

Het verloop van de materiële vaste activa is weergegeven in de volgende tabel.

Bedragen in € 1.000	Installaties en inventarissen	Overige materiële vaste activa	Totaal
Aanschafprijs 1 januari	64.023	15.104	79.127
cumulatieve afschrijvingen	-40.415	-10.057	-50.472
Boekwaarde 1 januari	23.608	5.047	28.655
Mutaties:			
Investerings	20.012	3.627	23.639
Activering	2.516	-3.629	-1.113
Herindelen	0	3.798	3.798
Correcties	-25	218	193
Totaal Aanschaf	22.503	4.014	26.517
Mutaties:			
Af: Afschrijvingen in de WenV	-9.928	-1.374	-11.302
Herindelen	0	-22	-22
Totaal Afschrijvingen	-9.928	-1.396	-11.324
Aanschafprijs 31 december	86.526	19.118	105.644
Cumulatieve afschrijvingen	-50.343	-11.453	-61.796
Boekwaarde 31 december	36.183	7.665	43.848

Investerings

Installaties en inventarissen

Er is voor € 20,0 mln. geïnvesteerd in installaties en inventarissen. De grootste post (€ 14,8 mln.) is werkplek gerelateerd, waarvan € 13,1 mln. in devices als laptops, monitoren en printers. Daarnaast is er € 5,2 mln. geïnvesteerd in infrastructuur, waarvan de grootste posten servers (€ 1,2 mln.) en storage (€ 1,2 mln.) betreft.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-0000045196
7

Overige materiële vaste activa

Er is voor € 3,6 mln. geïnvesteerd in overige vaste materiële vaste activa, waarvan € 1,7 mln. in netwerken en € 0,6 mln. in firewalls.

Activeringen

Het grootste deel waarin geïnvesteerd is, is ook daadwerkelijk geactiveerd. Verder wordt er op het moment van activeren nogmaals beoordeeld of de activa in de juiste categorie terecht komt.

Auditedienst Rijk
Ministerie van Financiën
2014-000045196
F

Debiteuren

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Debiteuren	35.566	30.247
Voorziening dubieuze debiteuren	-1.800	-1.058
Nog te verwerken ontvangsten	-9	-854
Totaal debiteuren	33.757	28.335

De post debiteuren is € 5,4 mln. hoger dan in 2017 en komt uit op bijna anderhalve maand omzet. De post debiteuren houdt onder meer verband met het feit dat een deel van de omzet maandelijks achteraf wordt gefactureerd en de facturen vervolgens een betaaltermijn hebben van 30 dagen. De duur van de openstaande posten is sterk gedaald. De totale stijging van de post debiteuren heeft betrekking op de facturen van het laatste kwartaal.

De post debiteuren is met name hoger door een stijging bij de drie grootste agentschappen van het moederdepartement en het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

DICTU treft een voorziening dubieuze debiteuren voor disputen met klanten die mogelijk tot terugbetaling leiden en openstaande facturen van meer dan een half jaar. De voorziening bestaat in zijn geheel uit nieuwe posten. Alle openstaande debiteuren in de debiteurenvoorziening van voor 2018 zijn afgewikkeld. De voorziening is opgebouwd uit:

- Openstaande posten € 0,9 mln.
- Disputen € 0,9 mln.

De stijging van de voorziening dubieuze debiteuren ten opzichte van 2017 wordt veroorzaakt door een toename van de omvang van de disputen.

De post *Debiteuren* is als volgt opgebouwd:

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Moederdepartement EZK/LNV	39	994
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	12.335	11.089
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	9.926	7.759
Agentschap Telecom	4.164	3.131
Staatstoezicht op de Mijnen	64	63
Autoriteit Consument & Markt	62	65
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	3.614	2.138
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	3.459	3.089
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	1.307	1.211
Ministerie van Justitie en Veiligheid	382	253
Overige ministeries	57	58
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	38	111
Ministerie van Financiën	23	71
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid	21	33
Derden	75	182
Totaal debiteuren	35.566	30.247

In 2017 waren de klanten Staatstoezicht op de Mijnen en De Autoriteit Consument & Markt verantwoord. Voor een beter inzicht zijn deze drie posten apart getoond en is deze splitsing ook voor 2017 weergegeven.

Ministerie van Financiën
 2019-0000045196
 [Handwritten signature]

De ouderdom van de openstaande debiteuren is weergegeven in de volgende tabel.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
< 30 dagen	29.003	24.248
30 t/m 90 dagen	3.879	1.968
> 90 dagen	2.684	4.031
Totaal debiteuren	35.566	30.247

De post < 30 dagen is toegenomen als gevolg van een hogere omzet en een stijging van de facturatie in de laatste periode. De post > 90 dagen wordt voor € 1,6 mln. veroorzaakt door openstaande facturen bij het moederdepartement, waarvan € 0,9 mln. bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit. Daarnaast staat er voor € 1,1 mln. bij andere departementen, waarvan € 0,3 mln. bij het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

Overige vorderingen en overlopende activa

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Nog te factureren	3.065	4.669
Nog te ontvangen bedragen	0	78
Vooruitbetaalde kosten	16.888	10.319
Totaal Overige vorderingen en overlopende activa	19.953	15.066

De post nog te factureren is € 1,6 mln. lager dan ultimo 2017. De post Nog te factureren houdt verband met het feit dat DICTU niet alle gemaakte kosten voor projecten op maandelijkse basis factureert. Soms is met de klant een ander factureringsregime afgesproken. Onder deze post vallen ook conceptfacturen die nog niet zijn goedgekeurd.

De post Vooruitbetaalde kosten is € 6,6 mln. hoger dan ultimo 2017. Met een aantal software leveranciers, waaronder Comparex en Protinus, zijn nieuwe meerjarige contracten afgesloten, wat DICTU een flinke kostenbesparing heeft opgeleverd. Als gevolg hiervan heeft DICTU meer vooruitbetalingen gedaan.

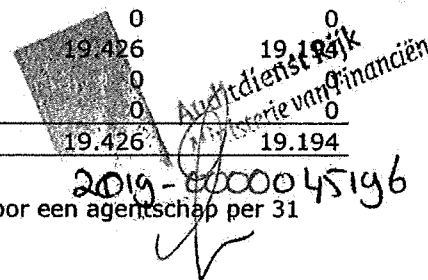
De post *Overige vorderingen en overlopende activa* is als volgt opgebouwd:

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Moederdepartement EZK/LNV	2.334	4.326
Overige departementen	325	472
Derden	17.294	10.268
Totaal Overige vorderingen en overlopende activa	19.953	15.066

Liquide middelen

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Kas	0	0
Rekening-courant Ministerie van Financiën	19.426	19.194
Overige Liquide middelen	0	0
Depositorekening	0	0
Totaal liquide middelen	19.426	19.194

De norm is dat het rekening-courantsaldo bij de Rijkshoofdboekhouding voor een agentschap per 31 december maximaal € 0,5 mln. negatief bedraagt.

 2019-0000045196

De huidige stand van de post liquide middelen (€ 19,4 mln.) voldoet hier ruimschoots aan. Ondanks dat de afwijking ten opzichte van 2017 klein is, is de onderliggende opbouw wel veranderd.

- DICTU heeft op dit ogenblik veel vooruit ontvangen bedragen en een hogere crediteurenpositie op de balans staan, wat een positieve relatie met de liquiditeitspositie heeft.
- Daar staat tegenover dat DICTU veel bedragen heeft vooruitbetaald en een gezonder evenwicht heeft tussen de leningenpositie en de activapositie, wat een negatieve relatie heeft met de liquiditeitspositie.

De kasstromen die ten grondslag liggen aan de mutatie in de liquide middelen zijn weergegeven in het kasstroomoverzicht (paragraaf 4.3) en de toelichting bij het kasstroomoverzicht (paragraaf 4.7).

Eigen vermogen

Het eigen vermogen einde boekjaar is het totaal van de exploitatiereserve en het onverdeeld resultaat (zijnde het exploitatieresultaat) over het boekjaar.

Het eigen vermogen einde boekjaar bedraagt ca. € 8,0 mln. Dit is 2,9% van de gemiddelde jaaronzet over de laatste drie jaar.

Tabel Vermogensontwikkeling 2018

Bedragen in € 1.000	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen op 1 januari	82	0	259	1.392	5.802
Saldo van baten en lasten	-992	259	1.133	4.410	2.176
Directe mutaties in het eigen vermogen:	910	0	0	0	0
- uitkering aan moederdepartement	0	0	0	0	0
- bijdrage van moederdepartement	910	0	0	0	0
- overige mutaties	0	0	0	0	0
Eigen vermogen op 31 december	0	259	1.392	5.802	7.978

Sinds 2015 laat DICTU jaarlijks een groei zien van het eigen vermogen. Het huidige eigen vermogen van ca. € 8,0 mln. maakt DICTU weerbaarder voor eventuele exploitatie tegenvallers. DICTU wil de groei van het eigen vermogen doorzetten richting 4% van de gemiddelde omzet over de laatste drie jaren.

Exploitatiereserve

Het verloop van de exploitatiereserve is als volgt.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Stand op 1 januari	5.802	1.392
Toevoeging onverdeeld resultaat	2.176	4.410
Directe vermogensmutaties	0	0
Stand op 31 december	7.978	5.802

Onverdeeld resultaat

Het verloop van het onverdeeld resultaat is als volgt.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Stand op 1 januari	4.410	1.392
Toevoeging aan exploitatiereserve	4.410	-1.392
Toevoeging uit resultaat	2.176	4.410
Stand 31 op december	2.176	4.410

Auditdienst Rijk
 Directie van Financiën
 2019-0000045196

Het onverdeeld resultaat over het boekjaar bedraagt € 2,2 mln. Na vaststelling van de jaarrekening door de eigenaar wordt dit bedrag in zijn geheel toegevoegd aan de exploitatiereserve.

Voorzieningen

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Voorziening Reorganisatiekosten	1.000	433
Voorziening Incompliance issues oplossen	0	1.081
Totaal voorzieningen	1.000	1.514

In de volgende tabel is het verloop van de voorzieningen weergegeven.

Bedragen in € 1.000	Voorziening Reorganisatiekosten	Voorziening Incompliance issues oplossen	Totaal
Boekwaarde op 1 januari 2018	433	1.081	1.514
Dotaties	783	0	783
Onttrekkingen	216	249	465
Vrijval	0	832	832
Boekwaarde op 31 december 2018	1.000	0	1.000

De looptijd van de voorzieningen is als volgt.

Bedragen in € 1.000	Voorziening Reorganisatiekosten	Voorziening Incompliance issues oplossen	Totaal
< 1 jaar	402	0	402
1 jaar t/m 5 jaar	538	0	538
> 5 jaar	60	0	60
Boekwaarde op 31 december 2018	1.000	0	1.000

Van de Voorziening Reorganisatiekosten ad € 0,4 mln. is gedurende 2018 € 0,2 mln. onttrokken voor remplaçanten en loonsuppleties conform de opbouw van de voorziening.

Per ultimo 2018 wordt een dotatie gedaan van € 0,8 mln. Dit betreft twee medewerkers die nieuw worden opgenomen in de voorziening en een correctie op een reeds in de voorziening opgenomen medewerker.

Aan de voorziening Incompliance issues oplossen is voor € 0,3 mln. onttrokken vanwege het afwikkelen van een bestaande claim. Het overige bedrag ad € 0,8 mln. is vrijgefallen omdat ultimo 2018 geen claims meer bestaan waarvan de verwachting is dat deze zullen leiden tot een verplichting. Daarmee is de grondslag voor deze voorziening verdwenen.

Leningen bij het Ministerie van Financiën

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Leningen bij het Ministerie van Financiën	56.272	60.260
Totaal leningen	56.272	60.260

Auditdienst
Ministerie van Financiën
2019-000045196

Bedragen in € 1.000	Rente %	2018		Totaal
		<1 jaar	≥ 1 jaar ≤ 5 jaar	
Lening 2476	0,14	1.800		1.800
Lening 2616	0,00	2.800	2.800	5.600
Lening 2630	0,03	600	600	1.200
Lening 2636	0,02	2.000	2.000	4.000
Lening 2761	0,00	7.140	14.280	21.420
Lening 2808	0,00	1.560	3.120	4.680
Lening 2867	0,00	2.340	7.020	9.360
Lening 2917	0,00	2.030	6.090	8.120
Lening 2975	0,00	1.020	3.060	4.080
Lening 3158	0,04	2.460	9.840	12.300
Lening 3215	0,00	300	1.200	1.500
Lening 3216	0,00	2.088	6.262	8.350
Totaal leningen Ministerie van Financiën		26.138	56.272	82.410

DICTU heeft geen leningen met een looptijd langer dan 5 jaar. Alle leningen hebben een rente die vast is gedurende de gehele looptijd van de lening.

- Het totale saldo van de leningen van het Ministerie van Financiën op 31 december 2018 bedraagt € 82,4 mln.
- Op 2 jan. 2018 is de aflossing ad € 3,2 mln. van lening 2090 per 31-12-2017 verwerkt. Daarnaast is in 2018 voor een totaal van € 21,3 mln. aan leningen afgelost.
- In 2018 zijn drie nieuwe leningen afgesloten met een totaalwaarde van € 22,2 mln. Hiermee is het verschil dat bestond tussen de waarde van de uitstaande leningen en de boekwaarde van de activa nagenoeg gelijkgetrokken.

Van de € 82,4 mln. is € 26,1 mln. kortlopend welke onder Nog te betalen verantwoord wordt. Het resterende bedrag ad € 56,3 mln. valt onder de post Leningen bij Min. van Financiën.

Crediteuren

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Crediteuren	12.141	7.711
Totaal crediteuren	12.141	7.711

De post *Crediteuren* is als volgt opgebouwd.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Moederdepartement EZK/LNV	1.170	24
Overige Departementen	578	283
Derden	10.393	7.394
Totaal crediteuren	12.141	7.711

Ondanks dat het aantal openstaande facturen is afgenomen in 2018 in vergelijking met 2017, is het saldo van de crediteuren toegenomen met € 4,4 mln. Dit komt voornamelijk door zes grote facturen van meer dan € 400 K met een totale waarde van € 5,6 mln. Dit is in tegenstelling tot 2017 toen er geen sprake was van openstaande facturen groter dan € 400 K. Daarnaast werd, van de eerder genoemde facturen ad € 5,6 mln., in 2017 € 3,0 mln. begin januari gefactureerd in plaats van eind december.

Ultimo 2018 heeft DICTU één openstaande verplichting binnen EZK. Dit betreft een openstaande factuur van € 1,2 mln. van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland.

Overige schulden en overlopende passiva

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Aflossingsverplichtingen < 1 jaar	26.138	24.440
Passivering vakantiegeld	1.952	1.734
Passivering vakantiedagen en overuren	2.928	2.460
Passivering eindejaarsuitkering	334	271
Nog te betalen rente	1	26
Nog te betalen overige kosten	0	0
Nog te ontvangen facturen	11.914	23.345
Vooruit ontvangen bedragen	34.104	15.011
Totaal overige schulden en overlopende passiva	77.371	67.287

De posten Passivering vakantiegeld en Passivering eindejaarsuitkering worden maandelijks geboekt vanuit de salarisbatch. Door rijksbrede salarisstijging en een toename van de ambtelijke bezetting zijn deze posten hoger dan in 2017. De post Passivering vakantiedagen en overuren is hoger dan in 2017 door de toename van het aantal ambtenaren en doordat gemiddeld minder verlof per ambtenaar is opgenomen.

De Nog te betalen rente betreft rente over de leningen bij het Ministerie van Financiën. De nog te betalen rente is in 2018 lager dan in 2017 omdat een lening met een rente van 0,81% is afgelost. Van de huidige leningen heeft één een rentepercentage van 0,14% en de overige leningen 0 tot 0,04%.

De daling in de post Nog te ontvangen facturen komt door een sterke verbetering van het factuur afhandelingsproces, waardoor we nog maar ruim één maand aan kosten in de nog te ontvangen inkoopfacturen hebben staan.

De post Vooruit ontvangen bedragen is voornamelijk toegenomen als gevolg van vertragingen op het Cloud Werkplek programma en de activiteiten op het gebied van Informatiebeveiliging en Algemene Verordening Gegevensbescherming. Bij opdrachtverstrekking is de financiering door de opdrachtgever van DICTU geregeld en via een voorschot voldaan.

De post *Overige schulden en overlopende passiva* is als volgt opgebouwd.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Moederdepartement EZJ/LNV	33.522	15.625
Overige departementen	27.582	24.611
Derden	16.267	27.051
Totaal overige schulden en overlopende passiva	77.371	67.287

Handwritten notes and stamps: "Rijksdienst voor Ondernemend Nederland", "Ministerie van Financiën", "2018-0000045196", and a signature.

Overige informatie

1. Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Onderhoud licenties	69.930	79.406
Onderhoud hardware	0	1.800
Onderhoud infrastructuur	15.260	0
Onderhoud applicaties	4.140	10.300
Werkplek beheer	3.000	10.000
Huur datacenters	21.100	17.400
Dataverbindingen	5.730	11.610
Telefonie	1.725	0
MFP Printing	2.400	0
Totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen	123.285	130.516

De looptijd van de niet in de balans opgenomen verplichtingen is als volgt.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
< 1 jaar	50.830	34.426
1 jaar t/m 5 jaar	66.400	78.594
> 5 jaar	6.055	17.496
Totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen	123.285	130.516

De niet in de balans opgenomen verplichtingen zijn in 2018 hoger dan in 2017 door een verdere optimalisatie van de aansluiting op enerzijds de financiële administratie (waaronder de spendanalyse) en anderzijds het contractenportfolio. De belangrijkste verplichtingen komen voort uit het jaarlijks onderhoud op standaardsoftware voor applicatieve doeleinden (onderhoud licenties) en de huur van datacenters.

- De verplichtingen ten aanzien van het onderhoud op licenties zijn lager dan in 2017. Dit komt doordat bijna 70% van deze verplichtingen onder een raamovereenkomst vallen met twee software resellers welke in 2020 eindigt.
- De verplichtingen ten aanzien van het onderhoud op de infrastructuur (vorig jaar gerapporteerd als onderhoud hardware) zijn hoger dan in 2017 door een sterk verbeterd inzicht in het contractenportfolio.
- De verplichtingen ten aanzien van het onderhoud op applicaties zijn lager dan in 2017, omdat in 2019 en 2020 twee uitbestedingscontracten aflopen.
- De verplichtingen ten aanzien van werkplekbeheer zijn lager dan in 2017, omdat het outsourcingcontract voor werkplekbeheer in 2019 eindigt en DICTU zelf het werkplekbeheer is gaan verzorgen.
- De verplichtingen ten aanzien van huur datacenter zijn hoger dan in 2017, omdat meer gebruik wordt gemaakt van de diensten van ODC Noord en omdat er meer applicaties extern worden gehost.
- De verplichtingen ten aanzien van dataverbindingen zijn lager dan in 2017, doordat een substantieel contract is geëindigd.
- Verplichtingen aangaande de post telefonie waren vorig jaar nog niet inzichtelijk, omdat er belangrijke wijzigingen zijn geweest in het hierop betrekking hebbende contractenportfolio. Telefonie is nu als een aparte post opgevoerd.
- Multi Functional Printing viel voorheen onder de post werkplekbeheer. Deze is als separate verplichting opgenomen, omdat de verplichtingen voor werkplek beheer eindigen in 2019.

Auditeerst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-0000045196

2. Juridische claims

Alle claims uit 2017 zijn afgewikkeld of er hebben geen ontwikkelingen plaatsgevonden, waardoor de inschatting is dat daar geen verplichtingen uit voortvloeien. In 2018 zijn geen claims ontvangen die hebben geleid tot lopende geschillen die na 2018 afgewikkeld zullen worden. Daarom worden deze dit jaar niet nader toegelicht.

Auditeerst Rijk
Ministerie van Financiën
2015-0000045196

4.6 Toelichting op de staat van baten en lasten

De totale omzet per categorie is weergegeven in de volgende tabel.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Omzet moederdepartement EZK/LNV	240.425	239.781
Omzet overige departementen	44.349	42.300
Omzet derden	288	1.262
Totaal omzet	285.062	283.343

Omzet moederdepartement EZK/LNV

De omzet moederdepartement is als volgt te specificeren.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland	118.030	115.183
Ministerie van EZK, Directie Bedrijfsvoering	60.562	65.376
Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit	45.917	44.760
Agentschap Telecom	12.557	13.478
Staatstoezicht op de Mijnen	2.797	562
Autoriteit Consument & Markt	545	422
Centraal Planbureau	17	0
Totaal omzet moederdepartement EZK/LNV	240.425	239.781

De omzet van 2018 is in lijn met de omzet van 2017.

Omzet overige departementen

De omzet overige departementen is als volgt te specificeren.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties	14.135	12.976
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat	10.539	11.529
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport	9.725	8.105
Ministerie van SZW	7.254	6.480
Ministerie van Justitie en Veiligheid	1.774	2.368
Ministerie van Financiën	344	378
Overige Tweeden	238	153
Ministerie van OCW	187	239
Kiesraad	151	70
Ministerie van Buitenlandse Zaken	2	2
Totaal omzet overige departementen	44.349	42.300

De omzet van 2018 is in lijn met de omzet van 2017. In 2017 werd de omzet van de Kiesraad nog onder Overige Tweeden verantwoord. In 2018 is de omzet van de Kiesraad dusdanig gestegen dat deze als individuele klant verantwoord wordt.

Ministerie van Financiën
2019-000045196

Omzet derden

De omzét derden is als volgt te specificeren.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Staatsbosbeheer	227	250
Centrale Commissie Mensgebonden Onderzoek	82	0
Stichting Electronic Commerce Platform Nederland	11	0
College voor de Toelating van Gewasbeschermingsmiddelen en Biociden (CTGB)	-32	926
VereffeningsOrganisatie PBO	0	86
Totaal omzet derden	288	1.262

DICTU levert slechts incidenteel diensten aan derden. In 2018 was de voornaamste hiervan Staatsbosbeheer, waarvan de omzet in lijn is met 2017. De afname van de omzet derden van € 1,0 mln. komt met name door afronding van de opdracht van het CTBG. Het bedrag van € -32k betreft afwikkeling van 2017.

Vrijval voorzieningen

DICTU heeft € 832K van de voorziening *Incompliance issues oplossen* vrij laten vallen.

Apparaatskosten

Personele kosten

De personele kosten bestaan uit de volgende kostencategorieën.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Eigen personeel	61.018	54.442
- lonen en salarissen	41.166	37.280
- pensioenlasten	7.453	6.319
- overige sociale lasten	5.328	4.639
- overige eigen personele lasten	7.071	6.204
Externe inhuur	97.254	96.880
Overige personele kosten	300	289
Totaal personele kosten	158.572	151.611

In 2018 zijn de personele kosten gestegen doordat DICTU meer activiteiten zelf doet dan dat deze worden uitbesteed. Dit is met name het gevolg van de implementatie van de Cloud Werkplek. De voorloper van de Cloud Werkplek werd via een uitbestedingscontract door CAP Gemini onderhouden. Tegenover de stijging van de personele kosten staat dan ook een daling van de uitbesteding. Uitbesteding verantwoordt DICTU onder de post productkosten outsourcing (zie volgende tabel). Onder het kopje overige eigen personele lasten verantwoordt DICTU onder andere de eindejaarsuitkeringen en de uitkering van het vakantiegeld.

De stijging van het aandeel van de kosten voor ambtenaren in de personele kosten is het gevolg van de voortgezette verambtelijking.

Personeelsbestand

Bij DICTU waren in 2018 gemiddeld 702 fte's in dienst (2017: 643 fte's).

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-0000045196

Materiële kosten

De materiële kosten bestaan uit de volgende kostencategorieën.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Personeelsgerelateerde kosten	4.483	3.016
Produktkosten Outsourcing	32.001	37.270
Huisvesting, kantoorbenodigheden etc.	13.561	12.237
Algemene materiële kosten	477	646
Materieel specifiek	418	1.217
Produktkosten Aanschaf	6.313	6.115
Produktkosten Huisvesting	2.199	2.538
Produktkosten Licenties en onderhoud	33.703	33.880
Produktkosten Overig	1.193	312
Totaal materiële kosten	94.348	97.231

De materiële kosten zijn € 2,9 mln. lager in 2018 dan in 2017. Dit komt met name door de post productkosten outsourcing. De daling van productkosten outsourcing is een verschuiving van uitbestede capaciteit naar DICTU eigen capaciteit.

Rentelasten

De rentelasten zijn als volgt te specificeren.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Leningen Ministerie van Financiën	8	53
Rekening-courant Ministerie van Financiën	0	0
Overige rentelasten en soortgelijke kosten	0	0
Totaal rentelasten	8	53

Afschrijvingskosten

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Materiële vaste activa	11.302	7.073
Immateriële vaste activa	14.435	11.448
Totaal afschrijvingslasten	25.737	18.521

De stijging van de afschrijvingskosten is met name het gevolg van de ingebruikname van de Cloud Werkplek. Gedurende de ontwikkeling van de Cloud Werkplek heeft de hardware op de tussenrekening gestaan. Met het in gebruik nemen van de Cloud Werkplek heeft DICTU geconstateerd dat een deel van deze hardware niet de volledige afschrijvingstermijn in gebruik zal blijven en besloten om dit met terugwerkende kracht in afschrijving te nemen. Gevolg hiervan is dat er inhaalafschrijvingen over 2017 hebben plaats gevonden.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-0600045196
K

Boekverlies activa

De bijzondere lasten zijn als volgt te specificeren.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Buitengebruikstelling	3.307	9.948
Totaal Boekverlies Activa	3.307	9.948

DICTU heeft in 2018 zijn activa beoordeeld en een aantal activa in buitengebruik gesteld, wat in een aantal gevallen tot boekverlies heeft geleid. Het grootste boekverlies heeft zich voorgedaan op de buitengebruik gestelde activa van de oudere versies van TVS (€ 2,5 mln.) en BOS (€ 0,6 mln.)

Overige lasten**Dotaties voorzieningen**

De dotaties aan voorzieningen zijn als volgt te specificeren.

Bedragen in € 1.000	2018	2017
Voorziening Debiteuren	963	488
Overige voorzieningen	783	1.081
- Voorziening Reorganisatiekosten	783	0
- Voorziening Incompliance Issues oplossen	0	1.081
Totaal dotaties voorzieningen	1.746	1.569

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-00000451gb

4.7 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Algemene grondslagen

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht worden gevormd door de rekening-courant met het Ministerie van Financiën (Rijkshoofdboekhouding). Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest zijn opgenomen onder de operationele kasstroom.

Toelichting op kasstromen

De liquiditeitspositie van DICTU is per eind 2018 met € 0,2 mln. verbeterd ten opzichte van eind 2017. Dit is het resultaat van de volgende kasstromen:

Operationele kasstroom

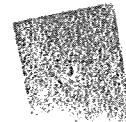
De operationele kasstroom is hoger dan begroot als gevolg van de hogere omzet. De verhouding tussen ontvangsten en uitgaven is conform begroting.

Investeringskasstroom

Het investeringsniveau is € 7,6 mln. lager dan begroot. De investeringen zijn € 4,4 mln. lager uitgevallen, met name doordat er minder is geïnvesteerd in infrastructuur (€ 3,3 mln.). Daarnaast is er voor € 3,3 mln. gedesinvesteerd. De grootste desinvesteringen waren Toegang Verlening Service (€ 1,8 mln.) en BOS (€ 0,6 mln.).

Financieringskasstroom

De financieringskasstroom is afgenomen met € 2,3 mln. In 2018 is er voor € 22,4 mln. aan leningen afgelost. Dit is € 2,5 mln. meer dan begroot. Verder zijn er drie nieuwe leningen afgesloten met een totaalwaarde van € 22,15 mln. Dit is € 12,9 mln. minder dan begroot. Middels de nieuw afgesloten leningen is het verschil dat bestond tussen de waarde van de uitstaande leningen en de boekwaarde van de activa nagenoeg gelijkgetrokken.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

2019-000004519 6

5 Overige gegevens

5.1 Controleverklaring

In deze paragraaf wordt de controleverklaring van de Auditdienst Rijk opgenomen.

5.2 Resultaatbestemming

Het onverdeeld resultaat over het boekjaar bedraagt € 2,2 mln. positief. Na vaststelling van de jaarrekening door de eigenaar wordt dit bedrag toegevoegd aan de exploitatiereserve.

5.3 Gebeurtenissen na balansdatum

Na de balansdatum hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan die relevant zijn voor deze jaarrekening.

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën
2019-0000045196
K

